

communem condicionem

Ad omnes. Augustinus. Omnis enim pari dilectione vita eterna optanda est. et si non omnibus eadem possunt exhiberi dilectionis officia que fratribus sunt maxime exhibenda. Ambro. Hiero. Quia faciliores et propensiores in bono circa fratres esse debemus. quia sumus in unum membra. Si enim in cunctos liberalitatis frena laxantur. maxime in domesticos fidei. i. christianos qui habent eundem patrem. eiusdemque magistri appellatione censemur.

Omnibus ergo impedita est misericordia in quo preponendi sunt iusti. qui sunt ex fide

Aug. de doctrina christi. Omnis peccator in quantum peccator est. non est diligendus. Et omnis homo in quantum homo est diligendus est propter deum. deus vero propter seipsum. Et si deus propter se. omni homine amplius diligendus est. Amplius quisque deum debet diligere quam seipsum. Ita amplius alius homo diligendus est quam corpus nostrum. quia propter deum omnia ista diligenda sunt. et potest nobiscum aliud homo deo perfici. quod non potest corpore. Omnes autem homines eae diligendi sunt. Sed cum omnibus prodelle non possis. his potissimum consulendum est. qui per locorum et temporum vel quarumlibet rerum oportunitatibus constrictus tibi invenitur. **V**idetis autem Augustinus. Postquam ad moralia opera exhortatus est. redit ad illud unde prius agebatur. Ne scilicet legales obseruantie teneantur. Hiero. Ne quis autem sub nomine eius fallat incantos canet finem epistolam eius sue annotatione compleans. Ab hoc enim loco manu sua usque ad finem scripsit.

Cui cogunt. Ambrosius. Iste erant pseudo. qui sic christum predicabant ut et legem seruandam docerent. Crucifix predicabant; ut et fidelibus questum habeant legem; ut indecis placeant.

Ult crucis christi persecutorem. Hieronimus. Forte hoc ideo dicit. quia romani imperatores Laius cesar, et octavianus et augustus leges promulgaverunt ut indei ritecunq; essent proprio ritu viventer et patris ceremonijs deseruerent. Quicunque enim circuncisus erat. licet in christum crederet. quasi indeus habebatur in gentibus. Qui vero incircuncisus se non esse indeum proprio preferebat. persecucionibus tam gentilium quam indeorum fiebat obnoxius. Has igitur persecutiones qui galathas de prauauerant. declinare cupientes. circuncisiones pro defensione discipulis persuadebant. Nam nec indei persequi eos poterant. nec gentiles quos videbant et proselitos circuncidere. et ipsos legalia seruare.

Absit gloriari nisi in cruce. Aug. Ideo crux in fronte creditur ubi est sedes verecundie figuratur. ut de nomine eius fides non erubescat. et magis dei gloriam quam hominum diligat. Signum veteris testamenti circuncisio in latenti carne. signum noui crux in libera fronte ibi enim occultatio hic reuelatio est. Illud sub velamine. hoc est in facie. Crucem autem ut in ea gloriemur dominus suo gestans humero pro virga regni nobis commendauit. Hoc ergo obprobrium et deformitatem christi non erubescamus

sed veneremur. Non est enim magnum in sapientia dei vel maiestate vel potestate gloriari. sed in cruce. unde impi insultat. et irridet philosophus. **D**omi mundus crucifixus est. Aug. Contigit plerisque ut homo mundum mente non teneat. Sed tamen mundus eum in suis occupationibus astringit. et mortuus est homo mundo. et mundus quasi viuus eum conspicit: dum alio intentum in suis actibus rapere contendit. sed ne caput mundum cupit. nec mundus eum. ut in duobus mortuis neuter neutrum videt. quia igitur nec paulus mundi gloriam quegrebat. nec a mundi gloria ipse quegrebat. Ideo et se mundo et mundum sibi crucifixum gloriatur.

Ambro. Nona vita. Id est regeneratio neque prepurum: sed noua creatura. Et quicunque hanc regulam secuti fuerint: par super illos et

Et ego mundo. Nec ego in mundo a liquid cupio. nec ipse suum aliquid in me cognoscit. Sicut dominus ait: Venit enim princeps mundi bini et in me non habet quicquam.

Super illos et super israhel dei. Ammodo. vel de cetero pro ut dñe dicentes id est de alio pietate fidem. id est de legalibus. Ut vt item cogar scribere de eodem. Mibi: cui non est De cetero nemo mibi molestus sit. facienda molestia.

Ego enim stigmata domini ihesu pro fidibus quasi diceret. quod vos non attendatis. Quid non pseudo. non lex su in corpore meo porto. Gratia.

domini nostri ihesu christi cum spiritu ratione. re veritatem sequi intelligatis et per hoc verbum hebreum vera esse que locutus est ostendit.

Ritu vestro fratres tamen.

Epistola ad galathas explicit. Argumentum in Epistolam ad ephesios incipit.

Phessalij sunt asiatici. hi accepto verbo veritatis persistunt in fide. Nos collaudat apostolus scribens eis ab urbe roma de carcere. per tychicum diaconum

appellat. quasi notas penarum de persecutionibus quas patiebatur. Et est sensus. ideo non debet mihi fieri molestia. quia ego habeo alios consilia et certamina que in persecutionibus quas patior mecum decertant.

Gratia domini. Conclusio epistolae quasi subscriptio. qua et in non nullis alijs epistolis vtritur. Quasi ut predicta teneatis. Gratia. Non disensio non legis servitus. non rixa. non iurgium.

Ephesii sunt asiatici. Hi per paulum non fundati sunt confirmati in fide. firmiter in ea steterant. et bonis operibus. His scribit a roma de carcere per tychicum confessoriam epistolam. cuius ultius non esset eos vilurus. Sciens eos bonos non arguit de culpa. Sed ne relabuntur timendum erat et quia nullus est adeo perfectus qui crescere non possit. horitur ad ultima ora. et ne recedant pro suis tribulationibus teneantque suas ordinationes. Perfectum ne perfectio erigat in tumorem. ostendit de quo statim ad quam dignitatem vocati sunt. dicens omnia eis vel apostolis ipsis vel toto humano generi beneficia per solam gratiam data. Est igitur intentio apostoli ephesiens in bonis habitus confirmare. et ad ultiora provocare. nec non ad beatitudinem gratiarumque actionem.

CSciendum sane quod hanc epistolam quam nos ad ephesios scriptam habemus heretici et marcioniste ad laodicenos attulunt.

Paulus apostolus. Mores suo salutationem premit. Deinde gratias agit deo exponens per beneficia humano generi praestata. Propter apostolis spealit

ita tamen gratis erit sicut et prima preordinatio gratuita est quod merita quod pre-
dunt futuram vitam ex gratia sunt et dei dona sunt. Coronat enim in nobis

deus dona sua. non que ex nobis sunt merita.

Elegit. ut essemus sancti. Aug. de predicto. Non enim eligeret eos quod

nominis erant nisi predicti-

nando. Elegit sed predicti

nas nos. Et sicut non ele-

git eo quod tunc sancti es-

ssemus. ideo nec id quod

sancti futuri erimus.

Sed potius elegit nos

ad hoc ut in te gratiae

essent sancti per bona

opera. Non ergo quia

futuri eramus elegit.

Sed ut eamus sancti

Ideo quod futuri era-

mus. quod elegit ipse pre-

destinans. ut tales per

gratiam ei sunt eamus.

Sed pelagianus veritatem re-

sultans ait: Prescie-

bat deus quem fuit

ri sancti et immaculati per

liberis voluntatis arbi-

trium. Et ideo eos in

sua pietatis quibus futuros

et preseleuit elegit. Ele-

git inquit annos ecent pre-

destinans filios quibus fu-

turos sanctos preservavit.

Non fecit nec le factu-

runt. sed ipsos facturos ce-

perdidit. Quem cōfutat

bis apostolus dicens. ut es

semus sancti. Z.

Qui predesi-

nauit. Posita prede-

stinacione quod pertinet ad

justiciam et sanctitatem

vite patrum. ponitur h

alia patrum ad vitam

eternam cuius effectum su-

pra notauit.

In laudem glo-

ri gratiae sue. Q.

gloria gratiae est eterna

adoptione.

In qua gratia

cauit. Effectus primus per

ordinarios ad iusticiam

In dilecto filio

Ambro. Diliges enim

deus per unigenitum su-

um. etiam illis quos dilig-

ita gracia sola preelegit sed voluntate gratuita sed ad

bona que filii habituri sunt.

Predestinavit nos in adoptionem

sed filii sunt credentes in eum. sed non per meritum

sed venturos sed eadem habituros cum christo.

Filiorum per ihesum christum in ip-

sed predictinavit secundum voluntates longe an-

te vel omnibus palam propositam.

sed non nostro placito

sum. **I**scdm propositum voluntaria-

sed id est ut laudem glorie gratiae sue

sed gratia. sed gratiosi sibi nos fecerit. sed per filium

pro quo nos diligimus.

In qua gratificauit nos in dilecto

sed ecce per quid grati facti. sed ut possimus reuer-

ta captiuitate qua seruabamus dyabolo veni-

dati sub peccato.

In quo hemis redemptio

sed et sed in baptismismo

nem per sanguinem eius. in remis-

sed quia omnia dimittit. et totum ius inimici de-

struit. sed secundum diuitem et copiosam gratiam su-

ationem peccatorum. **I**scdm in divitiis

sed cum in omnibus abundasset. sed plus quam in a-

reas gratiae eius que superabunda-

sed apostolus sed in hoc sed omni noticia de di-

uinis.

Init in nobis in omni sapientia et

prudentia. et omni ita ut non

timet faceret.

Providentia: ut notum faceret nobis

sed id est voluntatem secretam aliis. scilicet instau-

rate omnia non meritis sed secundum beneplacitu-

Sacramentum voluntatis sue scdm

sed bonum placitum vel sacramentum

Beneplacitum eius. quod propo-

sed longe ante vel omnibus palam obvulsi impli-

du dico. sed filio sed non alio tempore implendu-

sed in dispensatione.

Suit in ipso in dispensatione ple-

sed ad primum statum reducere omnia per pec-

cum destruxit.

Nititudinis temporum: instaurare

sed dum quod inde cecidit ex hominibus redditur.

Id est ipsos angelos.

Omnia in christo que et in celis et

git et quibus vult filius divina largitur.

In quo habemus regis in remissione. Ambro. Duplice gratiam ostendit. quod et redemit et peccata nostra non imputavit.

Que superabundauit. Hactenus de his que toti humano generi

modo de his que singulariter apostolis dedit.

In dispensatione. Id est in plenitudine triplex dispensatio a deo. Id est in

hoc tempore quod et ceteris tribus missa vel figurata sunt. divina

prudentia rationabiliter dispensauit. Si enim penitus ignari essent homines non

predicari: non recipierent christum. et nisi prius de naturali et doctrinali conuictu

cius lege: supbi parviperderent christi aduentum.

Instantur. Aug. Instaurantur autem que in celis sunt. cu id quod inde

cecidit in angelis redditur ex hominibus. Instaurantur autem que in terris cum ip-

si homines qui predestinati sunt in eternam vitam a corruptione retinuntur.

Omnia que in celis. Id est angelos. Vel instantur. Id est

supplerent. Que in celis. Id est numerus angelorum diminutus implere.

Que in celis. Aug. in enche. Non pro angelis mortuus est christus. sed

ideo pro angelis sit quidquid hominum per eius mortem redimitur: quia cum

eis redit homo in gloriam propter inimicitias quas inter homines et sanctos angelos. et rursum angelice damnum reparatur. Et utique nouerunt augelli sancti doctri a deo. cuius veritatis terna contemplatio beati sunt. quanti numeri supplementum de genere humano integritas illius civitatis expectat.

¶ Que in terra.

Id est homines qui peccato depravati erat. **V**nde que in celis. i-

anias locorum quae sunt in celis. **E**t que in terra.

Id est sanctos qui ad hunc in terra. et hoc. **In ipso** **I**d est per Christum.

In quo et nos forte. Ne apostoli in quibus?

supradictat gratia vide-

rentur meruisse melius

alii. os dicit eos ita gra-

tia. vocatos non meri-

ti sicut fuerant et alii.

Sorte. Sors de

gratia. Quia non est

bonis electio. sed volunta-

tis dei. unde tunica domini

desuper texta quae chari-

tatem significat. sorte prouenit.

Omnia opera-

tur. Aug. Ambrosius

Etiam velle. ut simus

ut nemo glorietur in

hunc. Vix est ei. non

vos me elegistis. sed et

ego vos tecum. Iaus autem

gloria dei est. cuicunque

quoniam sicut ad fidem sicut

gloria medici cuius mul-

tos curat.

In quo et vos

modo venit ad ea quae

dedit episcopus.

Cum audissemus.

Cuicunque nota-

bis et tempus.

Propterea.

Enumeratis beneficiis

humano generi. vel a

postulis vel episcopis

collatis. quod de eorum be-

neficciis sentiat. aplaus

subdit. sed quod gratias agit.

et rogat superaddi. ne il-

li superbiat. sed ultra te-

vant.

Memoriam.

Aug. Cognitio pro iusta-

datis summittitur gratia

actio. Qui enim est oran-

dus ut faciat. Illi est gratia actio reddenda cum fecerit. sed est memo.

Et deus. Quasi ad imperandum non obtendo merita. sed quod de

patre christi tecum.

Et deus domini nostri ih-

esu christi est et pater.

Ded deus christi est secundum humanitatem. id est. quia christi

homo natus ex semina.

Vnde in psalmo dicitur. De ventre matris mea

deus mens es tu.

Offendens patrem esse deum suum. quia homo factus est.

Homo enim de ventre matris natus est. et secundum hominem de virginine na-

tus est deus. ut non solum pater illi esset. qui cum de seipso genuit. sed etiam

deus esset. quem de ventre matris hominem creauit.

Quasi ergo est pater

filio ex ventre suo. de ventre matris deus non de suo.

Vnde ipse ait ascendo

ad patrem meum et patrem vestrum deum. et deus tecum.

Oculos cordis vestri.

In imagine ergo sua cognoscere auctorem eius.

qui corporali sensu non attingitur. Ne ergo putemus corporo sensu deum

attinxi. sed oculis mentis ipsius. et andite.

In corpore ubi diversa membra

sunt. alibi audiis alibi vides. In corde autem tuo ubi diversa membra non inveniuntur. ibi audiis ubi vides ad hoc illuminet oculos.

Aut sciatis quae sit spes vocata. Hoc dicit ut propensiones sint. Ambrosius. quia cum plebe scierint qui fructus est credentium. propensi-

res sicut circa exercen-

dam religionem. Vel

ita ut spes propriæ ac-

cipiatur. Et est ut scia-

tas. quae sit scilicet voluntas eius. i. quantum va-

let spes vite eternae ad

quam vocat. Et scia-

tas quae sit adimplecio

eius spei. Quid ita ait.

Et quae sunt diuitiae glorie eius.

Et que diuitiae.

Hic quid nomine spes

intellecerit aperte. Spes

enim accipit rem spera-

ram.

Quae sit super-

emines. Quoddam

enim incrementum glo-

riæ habebunt summum

doctores. ultra illud

quod communiter om-

nes habebunt. Habe-

bunt enim omnes eum

deum denarium. Sed

differt stella a stella in

claritate. Et erunt di-

versae mansiones in do-

mo patris. Et inter ali-

os clarissimi fulgentes

apostoli altissimi sebebunt

Vnde in tabernaculo

domini super mensam seca-

corona interrasum alta

digitis quatuor opie-

scunt tota mensa. et

super eas altera corona

aureola supra coronam al-

tam digitis quatuor

quoniam opiebat. gloria

vite eternae signatur quae

omnes electi fruenter quae

etiam quatuor libris

evangelij digitum dei.

Id est. spiritus sancto scrip-

tit annunciatum. Et

erat interrasum per dulci-

tate meritorum. Corona

aureola super illarum est

perfectorum remuneratiois

et excellenter.

Suscitans il-

lum tecum. Exemplum atque sanctorum constitutum resurrectio saluatoris. ut in ea regno

fideles quodcumque promissum est. Simili enim modo extolluntur super celos cuicunque

christo sicut ipse dicit. pater volo ut ubi ego sum. illic sit et mensa. Quia

et corpus christi quod est ecclesia in ipsa dextera. id est in ipsa beatitudine erit. Quia

enim corpus nostrum non dominum ibi sit. tamen spes nostra iam ibi est. Et

ideo dominus post resurrectionem iussit discipulis pescantibus. ut in dextera partem muterent retia. Qui etiam dicit se in iudicio agnos ad dextera bedos ad sinistrum esse positurum.

Ad dexteram suam. Dextera est beatitudine eterna que sanctis datur.

sinistra emerita quodcumque. Quilla enim forma corporis dei finit et cocluditur.

Super oem principatum. Hoc dicit propter incarnationem filii

dei. ut etiam in homo factus super omnes celos esse dicatur et super oem crea-

turam. habens nomen eius per naturam. non per adoptionem.

Sub pedibus. Per pedes plena subiectio notatur. quia omnia me-

ria sunt ei subiecta. quia per eum facta. Vel sub pedibus. Ambrosius. Id est.

Ad Ephesios

C. II

humanitate que per pedes significatur. quod sicut pes est inferior pars corporis ita in christo inferior natura est humanitas etiam quam angelii adorant.

Et ipsum. Postquam omemoravit dignitatem christi. ad nos credit ostendens eius dignitatem ad nos pertinere. Quasi ita exaltauit deus christum. Et hec exaltatio eius ad nos pertinet. quia ipse talis est caput et nos corpus ut ei particeps sumus.

Caput. Aug.

Sed deinde quod oes ab ipso facti. Etiam si humanitate que ei continetur ecclesia natura et gratia. Nam de plenitude oes accepimus. Plenitudo eius. Ambro. Quod adiplerimus eos. tunc ens oia in oibus h in futuro.

Cide. Cum ingressi ad confessiones flectunt genu christi. adimpletur: quod recedentes videntur evanescere eum.

Dia est in oibus quod membra nibil ei conferunt. sed ipse oia membris quod ei virtute sunt quod sunt.

II.

E. II.

Tuos conuiuificauit cum essetis mortui deliubentur sed agendo prohibita eritis et peccatis vestris. in quibus scilicet ante fidem sed de alio ad aliud declinantes. sed conuersationem que vos alicui aliquando ambulastis sed secundum secundum est id est qui habet praeceps in hoc aere caligoso nunc cum hominibus in mundo. et quia ita victimi nobis sunt spiritus invisibilis. magis sunt timendi.

Lum mundi huius. secundum principem potestatis aeris huius spiritus. sed praeceps. sed adhuc id crepti sunt grati creptior. quantum deus finit. qui diffidit qui nunc operatur in filios. sed disfide eternus. vel de quibus id est quoz salutem disfidimus. sed peccatis sed iudei et gentes dentie. In quibus et nos omnes agentes vitam nostram. et agentes aliquando conuersati sumus in de concupiscentia que ex carne sed etiam atra sideriis carnis nostre facientes vero ea in quibus caro delectatur. sed id est. ea in quibus caro non delectatur sed anima cogitat. et hereticus prauitates. sed voluntates vel mentis luntatem carnis et cogitationum nos iudei sed id est per patres. sed debitores per originale peccatum. sed eterne penae. et eramus natura filii ire. sicut et

Aeris huius. Caliginosus aer infernus est demonum.

Fpn. Id est spiritum ponitur ei gtn singularis pro plurali. In filios dissidentie. Unde nisi opera sua mala et in primis maxime et ipsam dissidentiam et infidelitatem qua sint inimici fidei pro quam scit eos posse mundari. Aug. Iniquum ergo obstinatorem cum deo plenius facere deo non insicando et inspirando sed deserendo facit. ut illi. ipsi maligni operentur filii dissidentie. quod deus in se permittit.

Et eram natura. Ac si dicat. Cum hec predicta fuerunt in nobis non desperet gentilis quoniam par indecis fuit.

Filii ire. Aug. Cum ira dei nascentur mortales. quia peccante adas vicium pro natura inolevit. Nec habetur enim iusta damnatione genus huminum et erant omnes natura filii ire. De qua ira dicit dominus. Qui non credit in filium non habet vitam. sed ira dei manet super eum. Non autem venit sed manet. Cum hac quippe ira omnis homo nasceretur. Ipsi est illa ira cum quae omnes nati sumus cui nascendo hemus. Ira de propagine iniquitatis de massa peccati. Aug. in si retract. Natura hois vere ac proprie deo. qualiter vice ab initio primi condita est. Translato autem verbo vrimur. ut natura dicam. etiam quis nascitur ho. Sed quia locutus es de hic. Erat natura filii ire. Aug.

in encherid. In hac ira cum essent homines tanto gravior et perniciosius quanto maiora vel plura insuper addiderat necessarius erat mediator et reconciliator. qui hanciram singularis sacrificij oblatione placaret.

Conuificauit nos. Vel nos indeos sibi et vos gentiles. et h est cuius gra vos gentes estis salvate. Et virosque resuscitauit.

C. sedere fecit

in celestib. Non inani sed fideliter iam computat factum. quod futurum esse non dubitat. Certe enim in celestibus christus iam sedet nondum autem nos. Sed spe certa tenemus.

Superuenientia

se abu. Aug.

In futuro enim secundo ap parebit donum dei in remuneratio credentia quod oculi non vidit nec auris audiuit. Et hec sunt abundantes dimitigat tantum detur quam tu mēs investigare non potest.

C. Et hoc non ex

vobis sic. Aug. Ne forte dicas pueri et ideo acce pisse. Hoc precessit me ritum tuum non gratia ex merito sed merito ex gratia.

Nam si gratia ex merito emisisti gratias acce pisti. Dia merita prece

dit gratia. et dona dei coequuntur merita mea.

Et ne quis alter intel ligat. propter arrogantes et suam iniquitatem constituit. ere volentes planus. aperit subdedit. Ipsius enim secundum

Ne quis glorietur etur. Aug. ad bonis.

Non hoc ideo dicit quod opera bona pia cogitatio facta frustratur; cum de reddat cuique secundum opera eius. sitque gloria dei operanti bonorum. sed quia opera ex gratia. non ex opibus gratia. Bonum igit est boni. et de viribus arbitrii sui non presumat

quia ille qui putauit sine eius adiutorio se posse custodire quod dedit. profectus in longinquum et ruitens prodige cuncta consumpliit. et miseria attritus. et in se reuersus dixit. Surgam et ibo ad patrem meum. quem cogitatio bonum non haberet nisi et ipsam illi in occulto per misericordissimum inspirasset.

Ipsius enim sumus factura creati per christum in christo ihesu in operibus bonis. Non debet gloriar. quia nos creati in fide et in operibus sumus factura. id est opus eius. et sumus creati per facturam. et operationem. et ita nec de operibus per fidem gloriantur est. cum fides et omnia ex gratia.

Creati. Aug. Non ea creatione qua homines facti sumus. Sed ea quia ille dicebat qui iam veteri homo erat. Cor mundum crea in me deo.

Creati secundum Aug. Hec est gratia. Quae preparauit. sed est predestination. quod predestination est gratia preparatio. gratia est ipsa donatio. quod est et ipsius predestinatio. et predestination sine presencia ei non potest. Potest autem esse sine predestinatione conscientia. predestinatione quippe deus ea prescivit. quae fuerat ipse facturus. prescire autem potens est etiam quae ipse non facit. sicut quicunque peccata. Quia etsi sunt quedam. quae ita peccata sunt ut sint etiam penes peccatorum. Unde dictum est. Tradidit eos deus in reprobum sensum. Non ibi peccatum dei est. sed iudicium. Predestinatione

ergo dei in bono ē. ei
q̄ effectus bon̄ ē. Il
le itaq̄ opatur boiem
bonū & custodit. q̄icō
mutabilē bon̄ ē. sp q̄
ab illo fieri & p̄fici de
bemus ei in h̄bretēs.

Propter q̄d.
Ut scias omia ē a
gratia dei. Lōtulerat
iudeos & ḡtēs. q̄ vtri
q̄ sub peccato. nunc
ostendit gentes fuisse i
digniores & improperei
a indeorum perpessas
vt modo equalis in
deis. magis sint obno
xij gratie dei.

Aliqñ vos gen
tes. In quibusdā co
dicibus reperitur scri
ptum ē qui ibi vos q̄
ḡtēs eratis & scdm. h̄
suspensio legitur v
q̄ ibi. nunc autem in
christo z̄c. eodez tamē
manente sensu.

Hospites. Ho
ipes. quasi hosti pes
co q̄ cum suscipieba
tur in domum. pone
bat dominus domus
& qui suscipiebat ut pe
dem super hostium. &
datis dextris irrabat
& pacificis ēt ingre
sus.

Qui fecit vtra
q̄ vnum. Ipse enī
est lapis angularis in
quo duo populi. tan
quam parietes de di
uerso angulo venien
tes sibimet q̄i in pacis
osculo copulantur

Parietē. Id est
obstaculum hinc ex le
ge. inde ex idolatria.
Ambrosius. Maceria
est congeries lapidum
sine cimento. vt sit cir
ca ortos. Paries er
go maceriq̄. qui facile
destrueretur veniente
gratia. q̄ & legem a
monit. & corda gentiū
ab ydolatria conuer
tit. Nediū vero erat
vt nenter populus al
teri concordaret. H̄tā
te autem hoc pariete
erant inimiciz̄ ira et
inuidia inter eos que
abolita sunt distractio
pariete.

Faciens pa
cem z̄c. Facit pacem
inter ipsos. vt ambos
conciliat deo patri.

In se. Non aliter q̄ per crucem. id est. mortem interfecit inimicidam.
que inter deum & homines. id est. peccata dimisit. Omnibus enim proficit
mors salvatoris.

Longe fuitis. Augustinus. Si affectu amas deum prope es. Si

Id est. quia hec bona a deo habetis memores
et re magis grati. Id est. hoc habetis. Et sci
atis omnia esse a gratia dei
Ambulemus. Propter quod me
ante conuersionem. q̄ qua
mores estote. q̄ aliqui vos i gen
tēs eratis in carne. qui dicebamis
q̄ immundicia. q̄ non vere ē
ni preputiu. ab ea que dicitur cir
q̄ non in spū. q̄ non a deo. Et
memores estot. q̄ vos qui nunc tales.
Circumcisio in carne manufacta: qui
q̄ malo. q̄ promissione christi qui fiebat iudeas
eratis in illo tempore sine christo
q̄ quibus non courabant uide
alienati a conuersatione israel.
Etis leges & prophetas recepitis q̄ eratis ad
uentici. Id est. legis moysi & prophetarum
q̄ facte si
2 hospites testamentorū promis
kis abiae vt de eterna hereditate
sionis spem non habentes: & sine
q̄ eratis q̄ tam malo q̄ in tpe gratie
deo in hoc mundo. Nunc autem
q̄ per
in christo ihesu vos qui aliquan
t q̄ deo & ab israel non loco sed merito. q̄ q̄
uis eratis longe tamen. q̄ deo & non carnali
sed spiritualibus uideis
do eratis. Longe: facti estis ppe
Id est. per christum. sed non quoquo modo
sed in sanguine christi. q̄ Inter nos iudeos &
& gentes & deus.
in sanguine christi. Ipse em ē pax
q̄ vtriusq; populum. q̄ in fide & mōb. q̄ q̄
q̄ per hoc vnuire
nostra qui fecit vtraq; vnum: & et
obstaculum quod erat inter hos duos populos
q̄ quia non stabili
lis nec alicuius roboris. q̄ Et per hoc
medium parietez maceriq̄ soluēs
q̄ assumpta vel immolata. q̄ exponit parietem
quantum ad partem iudeorum
inimicicias in carne sua. Legem
q̄ quantum ad ea que mandabat id est carnales
obseruantias non quantum ad veritatem. quam
presignabat q̄ preceptus euangelii. que ex ratio
ne sunt
Mandatorum decretis euacuans
q̄ pauis diuisos per legem coniungat in fide eius
q̄ vel plū
vt duos condat in semetipso. in
ambro. se solo. aliunde non est nouitas
q̄ velū q̄ vel ne q̄ destrucis inimicicias
vno nouo homine faciens pacem
q̄ positos q̄ ecclētie
vt reconciliat ambos in uno cor
q̄ per hoc conciliat deo q̄ pro peccato se obtu
lit & per euangelium illuminatur.
pore deo: per crucem interficiens
q̄ per assumptam humanitatem apprens
inimicicias in semetipso. Et veni
q̄ Esi non in sua persona. sed in apostolis
q̄ ad deum fieri per se
genibus
ens t̄ euangelizauit pacem vobis
q̄ a deo q̄ Quia idolatre & sine lege. q̄ Et ideo
magis grati. iudicis qui vnum deum colebant
qui longe fuitis. & pacem t̄ his q̄
q̄ pacem feci. effectus indicat. quia ambo ha
bemus facultatem accedendi.
prope. t̄ quoniam per ipsum habe

q̄ hoc per
eundem spiritum qui per christum omnibus das
mus accessum ambo in uno spiri
t q̄ Et quia gentes habent accessu. ergo tam a te
pone fidei.

Tu ad patrez. Ergo iam non estis
indignores q̄ extranei a deo q̄ contra
hospites.

Et aduenē. Id est.
extranei a deo. Sed
ciues. Id est. ciues
contra paduēast q̄ innixi
q̄ de bono in melius prouecti.
sanctorum. & domestici dei super
q̄ christum vel doctrinam. id est. super vetus &
nouum testamentum. quia quod apostoli predica
uerunt prophete predixerunt. unde fundamenta
eius in montibus sanctis.

Edificati super fundementum a

existente
postolorum & prophetarum ipso
q̄ quia consummat q̄ Quia duos coniungit. q̄ q̄
summis sustinet
languarī i lapide christo
q̄ per quem. q̄ tē de gentib. q̄ iudeis
ihesu: in quo omnis edificatio cō
q̄ in fide. q̄ per augmentum usq; quo sit tem
plum dei. q̄ remotione victorum
structa. crescit in templum sanctū
q̄ operatione domini q̄ eb̄eli. vt aliū. q̄ ad si
multitudinem aliorum edificanti
in domino. In quo & vos coedici
q̄ vt sitis habitaculum
vel habitaculum.

Sicamini in tabernaculum dei in
spiritu sancto.

C. III.

Divis rei gra
tia. Qui tentus sum modo rom
tua ego paulus vincus

q̄ pro christo ihesu. q̄ Quia gentibus predicau
verbum salutis.

Ihesu christi pro vobis gentibus

q̄ pro robis dico. ut tēs me esse apostolum re
līcum. quod nemo ignorat. & cum p̄o apostolatu
vincus: tunc maxime pro vobis

sicutiam audistis dispensationem

gratiē dei que data est mibi in vo
t̄ q̄ data est mibi dispensatio in vos. quia michi
inuictum est diuinum occultum. Id est. nō
obscure. sed aperte.

bis: quoniam scdm revelacionē

q̄ a deo q̄ occultum dei.
notum faciūm est mihi sacramen
tū. q̄ ipse pax nostra q̄ in breuite.
tū. q̄ sicut supra scripti in breui

q̄ Esi breuite ramen aperte faceti.

prout potestis legentes intellige
q̄ Quid scilicet q̄ habitam q̄ in hoc occuto a
gnoscendo
re prudentiam. meam i in ministe
q̄ misterium q̄ gentes saluande per christum
q̄ p̄ecepisti. q̄ quibuslibet

rio christi. quod alijs generationi

q̄ ita plene sicut nunc
bus non est agnatum filiū homi
& q̄ plene q̄ cum impleri videtur.

num. q̄ sicuti nunc revelatum est

eos scire. quia dei indicio a christo missus est predicare gentibus mysteriū
gratiē dei.

Sicut supra scripti in breui. Sicut ipse pax nostra. Ibi nang
mysteriorum sibi revelato. summam p̄o modico sermone perstrinxit. No
ta totū q̄ nouerat. p̄ferens. q̄ ostendens ex modico.

odisti longe es.

Non estis ho
spites. Id est. indi
gniores in fide. sicut
olim recepti in lege.

Et aduenē. Id est.
extranei a deo. Sed
ciues. Id est. ciues
contra paduēast q̄ innixi

q̄ de bono in melius prouecti.
sanctorum. & domestici dei super
q̄ christum vel doctrinam. id est. super vetus &
nouum testamentum. quia quod apostoli predica
uerunt prophete predixerunt. unde fundamenta
eius in montibus sanctis.

Cives et dome
stici. Augustin. Du
as ciuitates faciunt
duo amores. biens
le facit amor dei. Ba
biloniam amor seculi
Interroget se quisq
quid amet. & inueniet
nde sit ciuitas.

In ipso. Aug.

Ne apostoli vel pro
phetarum quibus fun
data est ciuitas se tene
rent in se. in christo to
tum innititur primo
fundamento. quod si
damen in summo
est. non in imo. vt in
corporali fabrica.

Crescit. Nemo
tam perfectus qui nō
possit crescere.

C. III.

Divis rei gra
tia. Ostēlo q̄ per chri
stum faciat eli pax & re
conciliatio. hic ponit
per quae ipsi coedificia
ti. quia deus revelauit
salutem ad gentes per
tinere & misit eis p̄edi
care. & facit pati p̄o
eis. vt imagis sint deo
grati. ab ultimo autē
incipit dicens.

Divis rei gratia.
Id est. pro hac re gra
ta mibi. vt vos coed
ficemini. vt pro gratia
dei implenda in hac
re.

Si tamen au
ditis. Id est. intelle
xis gratiam. id est. a
postolatum dispensa
tu. q̄ plene sicut nunc
bus non est agnatum filiū homi
& q̄ plene q̄ cum impleri videtur.

num. q̄ sicuti nunc revelatum est

Et prophetis. Prophete quidem priores preseruit olim hoc de genibus q̄ vocande eēt et future participes doni dei. sed hoc latuit q̄ sine lege salus eis per fidem. sc̄ christi.

Per eūq̄ fac̄ sum mi. Ambro. Per predicationem suam cognitum est donum dei. quod deus dat gentibus iuxta operationem virtutis sue. q̄ suscitauit christum. in quo omnes salvi sine opere legis.

Minister. Non enī est meum. et ita nulle in gratia reddendē s̄ deo.

Investigabiles. Per suam natu-ram. sed per gratiam et reuelationem sancti spiri-tū inuestigabiles s̄t fidelibus.

Absconditi in dño. Aug⁹. In mun-do absconditi s̄t cau-se rationales omnium rerum que naturaliter sunt sicut leni abscon-ditus sunt in lumbis a brae quando decima-tus est. In deo cause eoꝝ. que per gratiam sunt sive eoꝝ. q̄ ad h̄ significanda mirabilis non naturaliter sunt. que ministri atibus an-gelis s̄t. Vñ sic di-cit. absconditi in deo. vt innotesceret princi-pibus. Non indiget deus nuncij ut inferi ora hec ab eis discat q̄ stabiliter non sit omnia. Habet autē nuncios propter nos et propter iplos. quia eis bonum est deo assistere. vt cu-de inferioribus consu-lant et iussi cens obe-diant. Non latuit eos mysteriū regni celoꝝ. quod oportuno tempo-re remelatum est pro sa-lute nostra quo libera-ti eis coniungimur. Il-lis ergo innotuit a se culis. quia omnis crea-tura non ante secula. sed a seculis. cum qui-bus cepit filius ante sc̄la. Vñ in persona sa-pientie an̄ secula sūda uit me.

In deo. Habet enim deus in seipso absconditas quonundam factorum causas. quas reb- conditis non infernit. eas. q̄ implet. non illo opere prouidet. quo naturas substituit ut sint. Sed eo quo illas administrat ut voluerit. quas ut vo-luit condidit. Ibi est et gratia per quam salvi sunt peccatores. Non enim per naturam vicio depravata. s̄ per dei gratiam homo restauratur.

Cult innotescat. Datum est mihi quā gelizare et illuminare. Vide-te quantum est hoc. quia per hoc accreuit aliquid angelis qui multa secreta ī his didicerunt.

Principatibus et po. Dicit beatus hieronimus dignitates me-moratas mysterium ad purum non intellexisse donec completa est passio christi. et apostolorum predicatione per gentes dilatata. Unde in elia ange-li admirantes dixerunt. Quis est iste qui venit de edom. Et in psalmo. Quis est iste rex glorie.

In celestib⁹. Quia ibi primitus ecclesia fuit. quo post resurrectionē et ita ecclēsia congreganda est ut simus equales angelis dei.

Multiformis. In greco multiparia. non solum varia. sed multa varietate distincta. Quia immensus est christus. sed concipitur. vagit in-sans in p̄sepio. sed ab angelis laudatur in celo. Herodes persecutus. sed

magi adorant. Ignorant pharisei. sed stella demonstrat. baptizatur a ser-uo. led vor tonantis patris auditur. Temet pati. sed sponte ad passionem venit. Vult transserri calicem. sed petrum qui calicem timebat accusat.

Scdm̄ p̄finitōes z̄. Que enim in sui natura simplex est. secundum ea que aguntur in seculo. que deus p̄finitus. et p̄ordinatus est multiformis. cum variatur multiformiter. Et ne videatur sibi contradicere in p̄edi-cis sententijs sacre paginae doctores. ita potest determinari qd̄ dictum est.

vt illis qui maioris di-gnitudinis s̄t. et per quo rum ministerium illa-nunciata sunt cognita-fuerunt ex parte r̄tpu-ta familiaribus et nun-cis illis. Sic qui mino-ris dignitatis sunt in cognita essent.

Nuīs rei gra-tia. Nos peto. et deo supplico ut grā coope-retur vobis. Et hoc ē qd̄ addit. Hu⁹ r. g.

In quo oūdit eos hie-proprie voluntatis ar-bitrium. Sed ne illud sufficere putent addit. Flecto ge. me.

Ad patrem. Tā-tum in greco habetur. Q̄ aut̄ in latinis codi-cibus additum est domini nostri ihesu chri-sti. bene conuenit q̄ orabat. vt merito eius obtineamus cui prop̄ et naturaliter est pater nobis aut̄ adoptiu-

Daternitas no-minatur. Etsi non vere est. vt deus qui ē pater omnium creatio-ne. et fidelium recreato-ne quos adoptauit in filios. Vel nominat-id est. nominabilis est.

Ab illo enim qui ē pa-ter omnium et angeli ī celo. et hoīes in terra acceperunt ut p̄es ali-os vocarent. Et nota q̄ christus dei unigeni-tus per naturā adop-tonis beneficio patrē se ē significat dicens.

Fili dimittuntur tibi-peccata tua. Similit-

z spiritus sanctus. per quem iusti adoptantur in filios. Homo aut̄ d: pater vel natura. vel autoritate exempli. vel rōne beneficij.

Per fidem christū in cord. Aug⁹. Fides tua de christo. christus est in corde tuo.

In charitate radici. Ora etiā ut radicati. i. firmiter plantati. a simili-tu. arbo. que quanto plus terre figiunt. tanto plus crescit. et r̄berius fructus reddit.

Lum oībus sanctis. Aug. H̄ec est communio celestis rei. p. hi non sua querunt. sed que christi sunt. i. cōmoda priuata non sectantur. s̄ in com-munione vbi salus omnium ē p̄fulunt.

Vel. Que sit latitudo. Charitatis. que v̄sq; ad inimicos extendi-debet. et cum bilaritate bene operari. quia qui tristis dat. perdit quod dat. Opus ergo est latitudine charitatis ne pereat quidquid boni facis. Sed quia abundante iniquitate refrigerat charitas multorum. opus est longi-tudine. Unde subdit. Et que longitudo. Charitatis. H̄ec est perfec-ta longanimitas. vbi quodammodo perseveratur. Unde. Qui per-severanter v̄sq; in finem. hic saluus erit. Et que sublimitas. Charita-tis. H̄ec est q̄ sursum cor dirigatur. vt deus in p̄gnum expectetur. Nam

Si bene operaris etiam vsc ad inimicos. Et hilariter tribuis. habes lapitum dinem. Et si in his vsc ad finem perseueras. habes longitudinem. Sed si omnia hec non propter mercedem supernam facis. altitudinem non habes et ita iam nec latitudo nec longitudine. Nam habere altitudinem est cogitare deum. amare deum. et gratis amare ipsum adiutorem. ipsum coronatum. postremo ipsum preium deputare. non aliud ab ipso qd ipsum exceptare. Si amas. gratis ama. si vere amas. ipse sit merces quem amas. Et quid profundum.

Charitatis. Id est pos sitis intelligere occultum dei iudicium. quare isti dat non illi. de profundo enim iudiciorum dei que scriptari et contemplari nequimus procedit omne quod possimus. Quod possum video unde possum non video. nisi quia non eē a deo. Quare autem illi et non illi det. multum est a me abyssus est et profundus. Nunc ergo ipsa charitas in bonis operibus exerceatur ad subueniendum alijs. et vsc ad inimicos porrigitur. et hec latitudo est. Hunc genitatem aduersa tolerat. et in eo qd veraciter tenuit perseuerat. et hec longitudine est. Hoc autem totum propter adipiscendam patriam eternam facit. que illi promittitur in excelso. et hec altitudo est. Ex isti vero ex occulto illa charitas. et hec est profundum.

Quae sit latitudo. Augustinus. In operibus charitatis que extendit vsc ad inimicos diligendos sicut christus qui oravit pro inimicis. quod ostensum in cruce sua fuit. que in latum tensa est a dextera in sinistra vbi manus fixe per quas opera signantur que in hilaritate decet esse. Et que longitudine. Charitatis. qd scilicet vsc ad finem duret. unde cum dilexisset suos in finem dilexit eos. Quod signatum est per longitudinem crucis a sursum vsc deorsum. Et que sit sublimitas. Id est. quo tenet charitas. scilicet ad eternam beatitudinem. que notatur per partem crucis supra positam. Et quid sit profundum. Charitatis. Quod totum portat ut pars crucis in terra fixa in abdito que non videtur. id est. misericordia dei que occulto dei iudicio pronunt. per quam charitas in nobis est. longa. lata. alta. Vel profundum charitatis sunt ecclesiastica sacramenta. que sunt profunda et inestimabilia. et sunt fundamentum charitatis sine quibz non valet.

Quae sit latitudo. Quod sit mysterium crucis. Augustinus. Sciendus qd in his verbis figura et mysterium crucis ostenditur. Qui enim quia voluit mortuus est. et quomodo voluit moriens est. Non frustra ergo mortis tale genus elegit. in quo latitudinis huius et longitudinis magnitudo tibi existet. qui dixerat. Tolle crucem tuam et sequere me. Tollitur crux. cuz spiru facta carnis mortificantur. Quamdiu ergo evanescat corpus peccati. qd diu exterior homo corruptitur. et interior renonatur de die in diem. tempus est crucis. In cuius ergo potestate erat mori vel non mori et sic vel non sic mori. non frustra crucem elegit. vbi te huic mundo crucifigeret. Nam latitudo in cruce est transuersum lignum vbi figurunt manus quod ad bona opera pertinet. quia ibi manus extenduntur. Longitudo est ab ea parte ligni. que ab ipso transuerso ad terraz tendit. et ab ipso vsc ad terram conspicua est. ibi corpus crucifigitur et quodammodo stat. que statio perseuerantiam significat. Altitudo autem in illo ligno est. quod ab eodem transuerso sursum caput ihesu eminet. per quod signatur supernorum expectatio. Profundum vero est in ea parte ligni que non appetet. que sit terra occultatur. Unde totum illud surgit. Quod profunditatem significat gratia gratis in qd multo ingenia pteretur id vestigare conatia.

Et vbi stando persecutarur. vte deo premiu. Et hoc cultum iudicium. quare illi dat illi non longitudine et sublimitas et profundus. qd positi ex parte ut imitemini. que supereminent et plene scripti non potest. vel charitas scientie supereminent alii charitati. quia quanto melius intelligitur tanto plus diligetur.

Ecce etiam supereminentem. qd qua vos dilexite et que vestram supererat scientie charitatem christi. vt impletum per has scientias. qd cuncto et sibi virtutum post beatitudinem pleamini in omnem plenitudinem. ego hoc vobis oro. ei autem sit gloria qui potest facere.

Dei. Et autem qui potens est omnia facere superabundanter qd pertinentius aut intelligimus qd per amorem. qd virum. qd potest hoc in vobis sicut iam fecit in nobis a postulis. Et ci ipsi. id est. soli. non homini qui subtilitate operatur in nobis. ipsi et pro his que fecit in ecclesia et in christo. gloria in ecclesia et in christo ihesu in omnes generationes et seculi seculorum amen.

C. III.

Ambro. Ut possitis comprehen. Que sit latitudo z. Id est. immensum et inestimabilem cognoscere deum omnia excedentem maiestate virtutis sue. Cum autem hoc dicit signat qd sicut in sphaera vbi hec omnia equalia. que sit immensitas dei. omnia excedens et implens. non in eis clausa sed omnia intra se continens post immensitatem patris. Vult etiam eos scire charitatem christi esse super scientias hominum. qd deus homo. qd iustus. p. impensis moritur z. Ut impleamini. qd tunc nihil deest christiano. cum patres et filium sic cognoscit.

Alius non est integra professio deitatis.

Profundum.

Voluntas dei. cuius causae non inestigantur. Unde o. alf. d. s. 7. s. d. Altitudo coe nomē est excuso et profundo. Sed ca in excuso dicitur. sublimitatis eminentia commendatur. Cu autem profundum. difficultas inestigatōis et cognitōnis.

In omnem plenitudinem. Non ut sint plenus deo sicut qd dea errantes voluerunt. Sed ut perfecte sint pleni deo.

Vel Potens est dea facere. Sed omnia virtutem que opatur in qua sunt qdaz que modo peteret vel intelligeret ut deus homo. p. hoīs moreretur. et bū in simili alia.

C. III.

Obsecro.

Hac tenus ostendit gratia attribuenda. hinc de moribus monachis. prius

omnes coeteri. post per singulos ordines.

Sed in charitate. Aug ad eudoxium. Ilsa est enim actio recti intentis. que oculos semper habet ad deum. Talis actio nec frangitur negotiis. nec turbulentia est. nec marcidia. nec fugax. nec pr. ceps. nec iaceens.

In vinculo pacis. Id est. pacem seruantes. Hec autem pacis est. si bona nostra inuicem diligamus. si peccata que sine damno tritici. aut cum spe salutis corrigendorum eradicari non possunt vsc ad messem ultimam toleramus.

Unum corpus et unus spiritus. Debetis seruare unitatem spiritus. qd esse debetis. sicut ad idem vocari. qd ad unam rem speratam. que est effectus vocationis.

si vocati estis in una spe vocationis

Unum corpus. Aug. Propter societatem quam spiritus sanctus facit non sine patre et filio. Ecclesia vsc accepit hoc donum. ut in spiritus sancto fiat remissio peccatorum. quaz remissio est trinitas faciat proprie tamē ad spiritum sanctum intelligitur pertinere. Ipse est enim spiritus adoptio nis filiorum. Ipse est patris et filij amor. et connexio. ad ipsum ergo pertinet societas. quia efficimus unum corpus vni filii dei. Dicit enim unum corpus hominis multis constat membris. et vegetat omnia membra una anima faciens in oculo ut videat. in aure ut audiat. et sic in ceteris. Ita spiritus sanctus membra corporis christi qd est ecclesia continet et vegetat. Et sicut humani corporis membrum precium formam quidem qua cognosci tur retinet. sed nequaquam spiritus sequitur. quo preter unitatem vivit. Sic qui cunqz a predice pacis unitate divisi sunt. et sacramentum quidem tanqz formam retinet. sed spiritu preter unitatem non vivit. Frustra ergo foris de forma gloriantur. nisi intus spiritu vegetetur. Mihi in quos paucum venit linguis omnium sunt locuti. quia per lingnas consociatio fit humani generis. et sic in omnibus gentibus futura membrorum christi societas figuratur. Ille habet spiritum. qui in unitate ecclesie consistit. qui loquitur linguis omnium.

E unus dominus. Debetis servare unitatem. quia nobis est unus dominus. non tres. pro quorum diversis voluntatibus vos oporteat discordare. Et idem iubemini credere. et eodem modo operari. Et vobis est unus deus creator omnium. et pater procurando. et ideo nemo potest se alteri preferre. Qui deus est super omnes. id est. precellit omnibus creaturis cuius dignitas vos inuitat. Et per omnia diffusus. quia ubique. et ideo timet deus. cum nusque possit curari. Et in omnibus nobis per gratiam. qui unitatem servamus. Et sicut non singulariter de una persona. sed communiter de omnibus. id est. de trinitate hoc accipitur.

Una fides. Non numero sed genere. quod summis in omnibus. **A**lia sunt ea que creditur. aliud fides quod creditur. Illa quippe sunt in rebus que vel esse vel fuisse vel futura esse creduntur. Hec autem in animo credentis est ei tantum conspi cuia cuius est.

Propter quod dicit. Ad probandum quod christus homo dat diversa dona. dic spiritus sanctus psalmus. vere christus secundum quod dator christus mensuravit alii hoc alii illud. Christo vero solo datur spiritus sine mensura. Sed omnibus aliis non sine mensura.

Gratia secundum mensuram donationis prophetam. **P**ropter quod dicit: Ascendi loco et dignitate. **E**cce felix captiuus Capti. quia subiugatus sub leue iungum missi liberati a peccato seru facti iusticie. **D**ens in altum captiuam duxit caput. spiritum rationabilem. **P**erfectitudinem: dedit dona hominibus. **S**ed dicit prophetam ascendens. Sed quid est hoc nisi quia prius descendit respectu cuius dicit: ascendi. **N**on autem ascendit quid est. nisi quod id est ad inferos. cuius probatio premissa est quia duxit captiuitatem. quam inde traxit. **D**escendit primum in inferiores. **S**ed ergo quia ita innuit verba prophete. idem est qui descendit et ascendit. ut impleret omnia domus vel omnia de se predicta.

Partes terre. Qui descendit ipse est qui et ascendit super omnes celos: ut adimpleret omnia. **E**t ipse dedit quosdam quidem apostolos vicarios predictos sue.

Captiuam duxit captiuitatem. Id est. eos quos dyabolus captivaverat a paradiiso. et propriis mundi et inferni fecerat. Iterum captiuos fecit christus dum ad celum reducuntur.

Augustinus. Dedit dona hoibz. Apostolica auctoritate loquitur. In psalmo ita legitur. Acceptisti dona in hominibus. Sic enim plures codices habent et maxime greci et ex hebreo sic interpretatum habemus. **D**ona autem dixit apostolus sicut propheta non donum. **S**ed cum propheta dixerit. Acceptisti in hominibus. paulus apostolica auctoritate maluit dicere dedit dona hominibus. **V**er et viroq; verbo uno propheticō. altero apostolico quia in viroq; est divini sermonis autoritas sensus plenissim⁹ redideretur. **T**ertius enim verum est. et quia dedit hominibus. et quia accepit in hominibus. **D**edit hominibus tanq; caput membris suis. Acceptit in hominib⁹

idem ipse viq; in membris suis. **I**pse ergo christus et dedit de celo et accipit in terra. **D**edit. quia deus cum patre. secundum quod dat accepit propheta dicit accepit. quia ipse cum suis est in ecclesia in qua accepit. hoc est in hominibus accipere. **D**onum est spiritus. **S**ed pluraliter dona. quia per spiritum quibusque propria. non singulis omnia. ut una anima omnibus in membris agit opera.

Prophetas. Ambrosius. In novo testamento prophetę dicuntur explanatores scripturarum. rameri fuerunt quidam in primordio fidei futura predicatorum. sicut agabus septem filie philippi.

Evangelistas. Qui et diaconi. quia eti non sacerdotes. tam non euangelizare possunt. **I**n opus ministerium. **D**os oes dedit in opus ministerium. ut quisque plene possit facere opus ministracionis sibi creditur. **S**i enim unus haberet omnia. non perficie agere singula. et hoc **A**d consummationem. **I**n opus ministracionem sanctorum. in opus ministerium. **S**ed vel in

Edificationem corporis. **S**ed tam diu durabit haec prelatio. donec eccl. non possit et ideo non est graueriter ferenda. **C**hristi: donec occurram⁹ omnes pastores et doctores in consummationem sanctorum. in opus ministerium. **S**ed vel in

Edificationem corporis. **S**ed tam diu durabit haec prelatio. donec eccl. non possit et ideo non est graueriter ferenda. **C**hristi: donec occurram⁹ omnes in unitatem fidei. et agnitionis filij. **S**ed non sexu. sed perfectione virtutis. hic enim parvulus sum viribus corporis et animi dei in virum perfectum. in mensu

Ram etatis plenitudinis christi. **S**ed vel ad illud hos ministros dedit. ut iam sicut olim non simus. sed dedit dico hos prelatos. **S**ed sensu. **S**ed titubantes nostra debilitate.

Vt iam non simus. **S**ed fluctu. **S**ed non circuferamus alio virgente. **S**ed doctrina praevoriorum est quasi ventus tempestatis antea. et circumferamus omni vento. **S**ed facte. **S**ed pro qua cecati sunt. **T**o doctrine in inequitia hominum. **S**ed facte. **S**ed homines maliciofos in se et ad similem deceptionem astutos. **S**ed sub precepto veritatis magis decipiat trabens ad errorem. **I**n astutia ad circumventionem erit. **S**ed non simus tales: sed facientes bona secundum doctrinam. **S**ed actuariorum. **T**o veritatem autem facientes. **S**ed non facte. **S**ed ex timore. **S**ed assertione fidei. **S**ed per membra. **S**ed illo co-operante qui est caput nobis prouidens. et christus regere potens. **T**est in charitate. crescam⁹. **T**o illo

mini. in qua etate christus habuit plenitudinem anno 27 corporis. in quo de hoc mundo transiit. Omnes enim in eadem resurgent. in qua christus mortuus est et resurrexit. et cumque etatis mortui fuerint. **V**el in virum perfectum. ut quod capit et membra omnes simus virus perfectus vir. cui nihil deficit. et nichil per addendum sit. **P**erfectus vir. quia erit mensura et meta etatis. **M**eta ut post nihil addatur numero vel viribus. **M**ensura. quia erit plenus corpus. **O**nes habens. qui modo per singulos crescit. et omnes in eo immortales et beatiti cum eo. et tunc non erit necessaria prelatio.

In mensuram etatis. **A**ugustinus. Non ait mensuram corporis. vel statutum. quia unusquisque recipiet suam mensuram. quam vel habuit in iuventute. etiam si senex obiit. vel fuerat habiturus. si ante est defunctus. **E**tas vero erit illa ad quam peruenit christus. id est iuvenilis ut circa. xxx. annos. **N**on est autem fas dicere quod in resurrectione accedat corpori magnitudo quam non habuit. nec maiora corpora redigenda sunt ad modum dimensionis corporis. **P**eriret enim multum de eis. cum nec capillus periturus sit. **N**ihil enim detractum quolibet modo de corpore humano periturus est. Ita enim modificabitur illa in unoquoque materiis. ut aliquid ex eo non pereat. **E**t quod aliqui defuerit. Ille supplet quod de nibilo fecit quod voluit. **E**t si quid in parte aliqua enormiter abundauit. per totum spargetur.

Indecorum quippe nihil ibi erit. Sed quidquid futurum est hoc decebit. Resurgent igitur corpora mortuorum sine villa deformitate. Neque illa terrena materies que discendente anima sit cadaver ita resurrectione reparabitur ut ea que dilabatur. Quis ad corpus rebeat unde dilapsa sunt ad easde quoque corporis partes ubi fuerunt redire necesse est alioquin capillis et vnguis immoderata et indecens magnitudo reddetur.

Christus. Unicus dicit. Et in veteri testamento reges vngue hantur.

Doc igitur dico. Admonet ut caneat a consuetudine antiqua gentilitatis. Quia deus tot auxilia ad custodiam deuit unitatis et quia cretere potestis et ei occurretis ergo dico non obsecro ut prius.

Obsecratum. Non paruz. et id minus mirum. quod de vobis qui estis illuminati et spem habetis vite.

La vita dei. Aug. Hoc sunt vite. Una corporis. Altera aie. Et sicut vita corporis est aia sic aie vita est deus. Et quod si aia deserat mortis corpore sic aia morietur si deserat deus. Aia recedens a luce iusticie contumaciter quod inueniat contra iusticiam. tanquam repellitur a lumine veritatis et in tenebris demergitur.

Desperantes. Vel idolorum quod ex greco trahit. id. de peccato non dolentes.

Sicut veritas est in christo ihesu. Hoc io dicit. quod sunt quod in ecclesia quod sub nomine christi non sequuntur christi quemadmodum docuit.

Deponite. Non iubet ut corpore deponatur. sed vita in melius mutetur. Amb. Hoc est interior si via pessima se queritur. vel dicitur. Si autem in nouitate vite abulatur. alienus a scelari errore nouo dicitur. Ideo igitur corrumperitur qui veteras cit. Ideo ait. Deponite vos. i. vetustate. quia hoc interior fit vetus et corruptus.

Testerem hominem. Non nulli putant quod vere hoc corporis est. et non noua. Sed corporis exterior hoc est aia interior. et interior agit huius vetustas et nouitas.

Spum mentis. Aug. de tri. Non ibi duas res intelligi volunt. qui aliquid intermetus. aliud spum mentis. Sed quod metus spum est. Simile dictum est. In expoliis corporis carnis. i. carnis que corpus est.

TSpum mentis. Aug. super gen. Non est vel ratione vel intelligentia imago dei est. quod

in omni spirituali dono per omnia qui est caput christus bene in illo. quia per illum et eccliam. et per fidem.

ex quo totum corpus compactum in vinculis charitatis. Id est per fidem et charitatem que iungunt et faciunt membra christi si bi in unum subministrare.

et connexum per omnem iuncturam exhibete. non solum voluntate. sed secundum et unum quodque membrum potest operari.

subministratio corporis. secundum operationem in mensuram vniuersitatis augmentat illos qui sunt corpus cuiusque membrorum. Augmentum cor et tendens est. Id est illos qui non sunt editi et in suam societatem et hoc totus ex dilectione quod peracto erit mentura eritis.

poris facit. in edificationem sui non obsecro ut prius. Quasi precipio in charitate. Doc igitur dico et

Sub testimonio dei. et a te fidei testificor in domino: ut iam amplius ruatis

us non ambuletis sicut et gentes. Sic etiis quia transitoria amant. que fugient sensuitas.

ambulant in vanitate sensus sui:

sunt tenebris obscuratum habentes in naturae. et sine spe immortalitatis. sed a deo qui est vita anime. quia deus delectat eos intellectum. alienati a vita dei per quia ignorantiam vitam dei permanet. quia predicationem oculos clauserunt ignoranti. que est in illis propter alii duricam. et etiam pro sua turpitudine de futura vita.

cæcitatem cordis ipsorum. qui de sperantes semetipsos tradiderunt

fornicationem. Et unde tradiderunt se? vel nihil omnino quod in mundus sit pretermiserit impudicicie. in operationem immunitatem et infatibili desiderio. vel et se de alio vicio. et alii avaricia mundicie omnis in avariciam.

gentes ita ambulant in impietate.

Clos autem non ita didicistis christi tandem esse. et eius predicationem intellexistis. vel cum interius loquentem ita audistis et suis edictis veritatem

stum. si tamen illum audistis: et in ipso edicti estis sicut esti christi

hanc scilicet vel deponatis vel deponatur. non secundum substantiam. sed secundum conuersationem.

sto ihesu. Deponere vos secundum pri-

stinam conuersationem veterem

præcepit hoc ceteris. quod creaturæ agnitione dei postquam peccato deliquerit. eadem renatur ut incipiat illa imago ab illo reformari a quod formata est.

Qui secundum deum. Conceptum enim in utero virginali ope spiritus sancti de semine mulieris sine semine viri. sed nouum fit. Unde biere. Nonne faciet dominus super terram. Mulier circumdat viam gremio veteri sui.

Vel. Secundum deum. i. ad imaginem dei creaturæ in iustitia et sanctitate. quod peccatum perdidit.

Dropter quod deponentes. Ex quinque veteris et non in hoīis.

Cum primo. Etiam getuli. quod oīs hoc primum dicere pone natum. ut spe punctionis oīs det. putari primus.

Irascimini. B. i. indignam robiplata rebemeta ut pecare desistatis. quod super hoc ira non occidit soli iusticiæ. sed potius illi irradiat.

Irascimini. Amb. Quod est naturalis motus animi propter peccates. sed ne modum excedendo peccatis aspergendo. vñ salomon. Noli esse nimis iustus. quod est iustus qui perit in iusticia sua.

Irascimini. T. pando est iusticia. ut et de suffert iniq; ut alij ex eis corrigat.

Sol non occidit. Vult ut ira non duret. quod si durat. dat occasio dyabolo. Iesus enim male cogitat. et sicut dyabolus inlerit. ut malitia pagat.

Sol non occidit. Christus mente non deserat. qui cum ira nunquam habitat.

Nolite locum dare. Aug. in psal. lxi. Hoc sunt porti quibus dyabolus irat. cupiditas et timor deterrenit. Et sed in pteranum versis deus intrat. Illi sunt claudendæ isti aperiendæ.

Omnis sermo. Z. Ambro. In die natus sermo omnia bona debent videri. nec ex aliqua parte puritas eius debet maculari.

Et nolite cogitare. Per inobedientiam predicatorum veritatis. quod est spiritum sanctum contristare quantum ad vos. Quod non debetis in quo vos quasi cera signati estis. eius imagine robis relicta. vel estis signati. id est. discreti a malis.

Nolite cogitare spiritum sanctum. Aug. Spiritus sanctus in se immutabilis sed in sanctis facit gaudere de profectibus aliorum. tristari de lapsis. quod venit ex charitate quam facit. et ideo dicitur contrastari. quia hoc facit in suis.

Verdens dicitur quoniam scire facit et regescere ab operibus gratia valde bona fecerat: quod nos facit regescere cum bona opera fecerimus.

Omnis amaritudo et ira. Amb

Hec etiam si fiant accidens causis tamen te peranda sunt.
Blasphemia. Augi. Est per quam de ipso deo falsa dicuntur. Et ideo peius est blasphemare quam peierare: quod peierando false rei adhibetur testis deus. Blasphemando de ipso deo falsa dicuntur.

C. V.
Et quia deus donauit sicut etate autem inuidet vobis condonando. Tunc filii charissimi imitatores dei sicut filii charissimi: sicut operum exhibitione. Non solum condonetis sed ponentes alias pro fratribus opus est: ita sicut et ambulate in dilectione. Sicut et christus dixerit nos: et tradidit secundum inuiditatem est spulis collaphis et huiusmodi metipsum pro nobis. Oblationes dum occulus in cruce: quia pro iustitia occisus est de quo dicebatur in lege. et hostiam in odorem suavitatis. Cum liberis a viro. sicut et incontinentia ad libidinem pertinens quoconque modo fiat.

Fornicatio autem et omnis immunitas et immoderata cupiditas habendi.

sicut et nec suscipio sit in vobis.

Avarus. Avariam ydolatrie equat quod illi avaraz significat cuius deus numerus est. vel quod res dei quas deus vult servire indigentibus usurpat sibi et reddit. et deo preferuntur ydolatria dei bonificientias.

Amb. Vel Avarus est adulterus: quod sibi res alienas usurpat. et alienam uxorem.

Inanibus verbis. Deus eorum ratones sunt inania bona fructu vacua ad suppeditia trahentia.

Fructus antem homini autem opera sunt fructus et opus lucis.

Et iusticia et veritas. Vel iusticia et veritas sunt partes honestatis. Et est sensus. In omni bonitate et pro id est, iusticia et veritas.

Redarguite. Ut alibi ait apostolus: hoc agite: ut fors terribiliter personem increpat et intus lenitatem teneatur dilectio. Duo coniungunt ut scilicet non concident consentiendo et redarguant. His enim duobus modis non te maculat malus: si non consentis et si redarguis. Virum complexus est a postolus dicens. Nolite communicare: nolite consentire laudare et appro-

Dropter hec enim videtur ira dei in dyaboli de quibus diffidimur: vel qui diffidat filios dissidentes. Nolite ergo effici similes. Et ideo non mirum: si tunc haec malitia in vobis ci participes eorum. Eratis enim per ignorantiam peccantes.

aliquando tenebræ: nunc autem ex discreto bene operantes et iustificati per fidem et baptismum: et filii dei per adoptionem qui est lux vera: non in vobis: Et ideo: Id est vite ut filii dei bonorum operum gressu sancte et immaculatae.

Lux in domino: ut filii lucis am-

bare. Et quia parum est non consentire ad vitam.

Nolis ergo effici similes. Et ideo non mirum: si tunc haec malitia in vobis ci participes eorum. Eratis enim per ignorantiam peccantes.

Tenebræ: nunc autem ex discreto bene operantes et iustificati per fidem et baptismum: et filii dei per adoptionem qui est lux vera: non in vobis: Et ideo: Id est vite ut filii dei bonorum operum gressu sancte et immaculatae.

Lux in domino: ut filii lucis am-

bulare. Fructus autem lucis est in

ut boni in vobis: et propinquis quod iustum est faciatis: ut vera loquimur.

omni bonitate et iusticia et verita-

tambulare prius probantes et ratione discernentes.

Quali opera vestra ita sint circumspecta ut beneplacant deo.

et nolite communicare

vel oportet ambulare: ut cum bonis sit pars malorum: et a malis corde disiungamini non corpore.

te: probantes quid sit beneplacitum.

ut filii lucis ambulare: ut cum bonis sit pars malorum: et a malis corde disiungamini non corpore.

Lumen est. Id est non ambiguum: nec potest excusari: quod palam dictum est.

Surge. Per confessionem et Surge per satisfactionem.

Redimentes tempus. Ut quod minus seculis in uno

tempore restituiret alio

dimidiante dies quod impie non dimidiantur.

alii enim dimidiantur.

alii implent dies: alii

nec incipiunt: et alii mori-

rintur in egypto: et alii in deserto: et alii in terra

sane: et nec mirum si mi-

nus fecisti: quia mali dies

ne possunt omnia agi pro libitu.

Dies mali. Pro

malitia et miseria ho-

minum dicuntur dies mali.

Leteri dies isti quantum pertinet ad spacia horarum ordinatio sunt: ducunt enim vi-

cies: agunt tempora: ori-

tur enim sol et occidit

transiunt tempora.

Cui molesta sunt tempora si homines sibi non sunt molesti.

Dicuntur ergo dies mali ut dixi: p-

pter miseriæ hominum et maliciæ.

Sed miseria hominis cōis est: non debet esse malitia.

Ex quo enim lapsus est adam de paradiso: nunc fuerunt dies

mali: quod ostendit puer qui nascitur: qui a ploratu incipit.

Nondum lo-

quitur et iam prophetat in labore se futurum et timore.

Redimamusque tempus.

Redimit qui perdit: id est: dat de suo ut vacet deo: quasi det nummum

pro vino: das numerus et emis vinum.

Aliud das quod iudicis accepis: aliquod amittis

aliquid acquiris. Sic ḡperdis numos vt emas tibi aliquid. Sic perdas de tuo. vt emas tibi quietem. Vn̄ si quis vult tecum indicio contendere & tunicam tollere; dimitte & pallium. vt habeas quietū cor. ne perdas temp̄ vacādi deo. a q̄ vult te auocare dāno & liti bus.

E Subiecti inna-
cem. Amb. Non so-
lum auditores platis.
Sed etiam plati subditis i
charitate eis seruēdo
& humiliter curam ge-
rendo. Nā et si digni-
tas maior est. admī-
stratoria tamē ē. Vn̄
apls. Dm̄ me fēnum
feci. Est ḡ maior sal-
ua tu dignitate fēni-
re sicut minor est hūi
liter obediens. H̄ autem
tā maior q̄ minorum
ordinata subiectio d̄z
ē in casto timore xp̄i.
q̄ būilitatē mādanit.

Mulieres. buc
usq̄ cōlter de morib⁹
egit. nunc quedam sin-
gulis ordinib⁹ suadet
Nō habētē ma-
culā neq̄ rugā.
Quia per actōne bo-
nam māda est a macu-
la. & per spem tēla ad
supra. p̄inde vestis ē
in monte tanq̄ n̄ de
albata effulsi. q̄ signi-
ficabat ecclam oī ma-
culā p̄cī mādatā. q̄ p̄
christi ligno crucis ex-
tēsionem extēla ē a ru-
ga & desiderio ad cēle-
stia.

Nō habētē
m̄. m. a. r. sed vt
sit sc̄. hic per bona
op̄a. Et immacu-
lata. i abstinēta ma-
li. Vel tūc sancta per
gloriam imaculata p̄
corruptōis remotionē.
Sicut christus fudit
sanguinem. vt lauār̄
maculam ecclie. & ex-
tēdit se in cruce. vt tol-
leret rugam. sic & viri
si op̄us est debēt mori
p̄ saluandis vroribus
& verbo v̄t̄ cas̄ istru-
ere. vt exhibeant eas
deo.

Nemo car. sui.
odio habuit. Qui
manūt esse sine corpo
renon corporis sed cor-
ruptionē & pondus ei-
odit.

Sicut et christus eccliam. Ita faciat vir de vrore. q̄ caro ei⁹
q̄ sic & christus nutrit eccliam cibo corporis sui. & founet spiritualibus indu-
mentis preceptorum virtutum & bonorum operum.

De carne. Augustinus. In genesi dicit adam. Hoc os de ossib⁹ meis
& caro de carne mea. Sicut ea de adam facta traxit ab eo carnem & ossa;
ita nos a christo instituti. ali⁹ sumus vt ossa robusti. ali⁹ vt caro infirmi.
ex carne eius. i. ad simili⁹ infirmitatis quā habuit in homine. Propter h̄ os

vendum quantum dilecit eccliam. est scriptum in gen. Relinquit chris⁹
homo patrem formam servi accipiendo. matrem. i. sinagogam. ex qua car-
naliter ortus. & adhērebit. i. sociabit se ecclie. & duo. i. christus & ecclia
erunt in una voluntate. & una caro. hec verba primi hoīs ē dicit
genesis. Chris⁹ vero in euāgelio dicit ē di-
ciū inquit. Non legi-
stis. q̄ qui fecit ab ini-
tio mas. & f̄. fecit eos.

Et dixit pp̄ h̄ rei. Zc
vt viri debent diligere
t s̄ id est. vt sc̄. quia ambo una caro. & mul-
ter portio corporis viri.
q̄ quia
vroxes suas vt corpora sua. Qui
t s̄ Quia vro corporis viri. & vir caput. vro
suam vroxes diligit: Seipsum dili-
git. q̄ debet diligere vroxem que caro sua est. q̄

nemo carnem.
Nemo enim vñquam carnem
t s̄ Eſi sancti carnem mācerant non eam odiāt
sed peccatum quod in ea est. t s̄ cibo et potu
suam & odio habuit. sed & nutrit et
s̄ induxit. t s̄ vt carnem suam. et bene vt car-
nem suam. quia corpus eius est et hūi corporis
sumus omnes membra alii de carne. id est. infi-
mi. alii de ossibus vt perfecti
fouer eam. sicut & christus ecclesi-

am: quia mēbra sumus corporis
t s̄ vt infirmi qui indigēt sustentari fortib⁹. s̄ vt
perfecti et fōtes qui in solo chris⁹ sustentantur
eius. t de carne eius & de ossibus

q̄ quia diligit vroxem.
Propter hoc relinquit ho-
t s̄ hic moyses de vñione coniugii quod est signū
imagine rei. coniunctionis chris⁹ et ecclie
mo patrem & matrē. & adhērebit
vroxī suę: & erunt duo i carne una.

Sacramentum hoc magnum est.

Ego autem dico in christo & in ec-
t s̄ Eſi hoc non solum ad litteras dicitur. sed est
signum alterius rei. veruntamen et secundum lit-
teram vir diligit vroxem. sequens mortalitatem
histōie.

Clesia. t Veruntamen & vos singu-
li vñusquisq̄ suam vroxem sicut se
t s̄ non solum diligit. sed et. t s̄ et sub
ipsum diligit: vrox autem timeat
dīca sit viro.
virum.

Ec. VI.
Habite
t s̄ tanquam subiecti
parentibus vestris i in domino.
Et obetis t quia. t quia preceptum legis.
t s̄ honozare patrem est ei reverentiam exhibe-
re. et necessaria subministrare.

Doc̄ enim iustū ē. Honora pa-
trem tuum & matrem tuam quod
t s̄ Quia non est in aliis
est primum mandatum i in promis-
t s̄ hac v̄c. t in presenti in carnalibus et spiritu
alibus. t s̄ in eterna vita
s̄ iōe: t v̄t bene sit tibi. & sis lōge⁹

Primū mandatum. Inter mandata que ad hominem in secunda
tabula. Ad duo nāq̄ precepta charitatis dei & proximi pertinent decalo-
gus. Ad primum preceptum dei tres cordē pertinent. i. tria mandata. quia
deus trinitas est. Ad alterum vero preceptum scilicet proximi septē cordē
i. septem mandata. Et illa tria ad deum pertinentia in prima. Et alia sep-
tem ad proximū in secunda tabula scripta erant. Inter que hoc merito
primum. quia sicut deus principaliter principiū est hominis. sic p̄ se dario.

Luius mandati additur promissio quod non est in aliis.

Serui obedite Ang. sup iohannem. **Seruitur** cepit ex peccato prima cui seruitur; is causa peccatum est; ut homo homini condicione vinculo subderebat quod non fuit nisi deo in dicatur; apud quem non est iniquitas; et non sunt diversas penas meritis distribuere deliquerunt.

In simplicitate. Liberaz facit servitatem; qui seruit; non timore sub dolo; sed fideli dilectione; donec transeat iniquitas; et ois enacetur pias.

De cetero. Specialis precepta qui bus admonuit singulos ordines. In coi nunc admonet oes. Huc nos vos viui ab eo et operam deinceps in futuro in reliquo tpe

Mundi rectores. Non quod regunt mundus quod est ex celo et terra. Sed mundus peccatores dicit. De quod alibi. Et mundus enim non cognovit. Talem mundum illi regnat propter quod habent pectus inimicii quod patifi hoi nesciunt. Instigant enim et inflammat illos et tandem ipsa sua mouent et velut organa tangunt. Contra illos habemus occultam luctam ad quam nos armat apostolus.

Tenebrarum. Ne putentur demones hunc invisibilem mundum regere subdit; quid nomine mundi intellecterit; tenebrarum barum. id est; peccatorum; quasi non dominantur demones mundo qui constat de celo et terra; sed peccatoribus.

Altra spuria. Quasi timidi hostes quia spiritales et invisibilis et quia nequam et non pro parua re; sed pro celesti hereditate tollenda pugnat. Ut celestia dicit virtutes in quibus pugnam demonum patimur. Vel spiritus nequam sunt in celibus; id est; in hoc inferiori aere. Ipsi enim quasi equites pugnant in equis hominibus. Equites ergo occidamus; equos possideamus

fundatus; et viventium super terram. **Et vos patres** quia sic legem non custodiunt. In ira enim nemus agnoscet quid sit utile nolite ad iracundiam provocare si dum puer sunt ne legem contemnunt

lios vestros: sed educate illos in verborum; et in verberum; ut proficiant in rebus domini. **disciplina et correptione domini.** quod cepit ex peccato et non solum spiritibus et bonis

Serui obedire dominis carnali reverentia; quod et filii et quod seruoz est; et ut sicut ostendit extra sic ut in voluntate vestra; ut si non potestis a domino liberi fieri libere seruatis

bus cum timore et tremore. **In similitudine vestris.** quia ipse hoc precepit ad conservationem humilitatis

placitate cordis vestri sicut christo. obedire dico non ad oculi; sed videmini; sicut illi qui querunt hominibus placere non ad oculum seruientes quasi

hominibus placentes: sed ut seruatis cum christo subente seruus; non homini seruus sed christo in christi facientes voluntatem dei

ita et vos ex animo; cum bona voluntate servis dominum vestrum; et in eo putens seruire vos deo et non hominibus tantum

uientes. sicut domino et non hominibus. vos dico.

nibus. scientes quoniam et unusquisque

et quodcumque fecerit bonum; hoc non enim minus recipiet seruus et liber percipiet a domino. sive seruus siue liber. **Et vos domini eadem facti.** sive seruus peccatum non solum verbaverite illis; remittentes ininas; scien-

tes quia et illorum et vestrum dominus est

et quia deus enim iudex causas discerit non gnoscas. Ideo quia mensura quis mensura erit eadem remittere ei.

in celis; et personarum acceptio

non est apud deum. **De cetero fratres** contra bellum dyaboli; et in auxilio domini

confortamini et in domino et

qui dat potentem virtutem pugnare voluntum ita debet confortari.

in potentia virtutis eius. **Et indu**

virtutes.

ite vos armatura dei: ut possitis

qua ex occulto molitus mala.

stare aduersus insidias dyaboli.

necessitatis est ut stetis; quia et vicinum est bellum non contra homines qui visibles et fragiles; vel contra illa via via tanum; que sunt ex carne et sanguine

quia non est nobis collectatio ad

uersus carnem et sanguinem. sed ad

demones qui principiantur aliis et contra eos qui super hos possunt; qui timendi; quia mundus regunt et dilectores mundi tenebrarum barum malorum. id est; quos precipitant in tenebris opera

versus principes et potestates. ad

uersus mundi rectores tenebrarum contra spirituales et nequam hostes.

baruz contra spiritualia nequit quia tales hostes et de tam

re: **in celestibus.** Propterea accipite

qua deus suos armat; et quia aliter non poteris et sicut et malis.

armaturam dei. ut possitis resistere

in hac vita ubi temptationis prosperis vel aduersis

virtutem

re in die malo; et in omnibus per

hostem et quia armatura dei est necessaria. viriliter quotiens provocamini

fecti stare. **Estate ergo succincti**

Id est; vere propter christum

vel charitate

lumbos vestros in veritate et indu

Aug. in ista cuius ictus faciebat sit lorica; ne partat locus hostis et ne tangat terra; qui predicit

tilorica iusticie; et calciati pedes in

Id est; ut stetis preparati ad predicandum euangelium vel ad complendum preceptum eius

preparatione euangelij pacis. In

prelustrum et fidem rerum quas non videmus.

omnibus sumentes scutum fidei;

omnes astutias et dyaboli

in quo possitis omnia tela nequis

Que de vicio in vicium incidunt. et spe

eternae salutis gaudentes

similigne extingue. Et galea sa

lutis assumite; et gladium spiritus

ad ferendum hostem et per omnia que oranda sunt

quod est verbum dei. Per omne

et cum adoratione petendo.

orationem et obsecrationem. orante

non horaret; et non verbo; sed mente

et omni tempore in spiritu. et in

soliciti et resoluti omnibus virtutibus

instanter; et non remisse

ipso vigilantes in omni instantia

vigilantes facta

et obsecratione pro omnibus sanctis

et obsecratione pro omnibus sanctis facta

et obsecratione pro omnibus sanctis facta

bulatio obtundat

et pro quo legatione fungor in

positus et cum fiducia in evangelio predictando.

inter mala oia catena ista; ita ut in ipso audeam per

ne auditus tribulationibus morentur: dicit tubicen omnia eius; noriscere subdens.

ut oportet me loqui. Ut autem et

circa quia multe erat ei tribulationes; que qua

circundabant; vel ideo certa; quia interiora non rangebant.

vos sciatis quod circa me sunt. quid

constans sum; inter illa agam?

Omnia nota vobis faciet

et bene audient hunc commendat in eodem et meus in fide

tibicus charissimus frater; fidelis

et in his que sunt domini minister in domino. quem misi ad

Succincti lumbos. Id est carnales concupiscentias cingulo castitatis frenantes non simulatorie; sed in veritate; vel per charitatem.

Calciati. Mar. dicit apostolos calcato sandaliis vel soleis ut neque pes sit tenet nec nudus ad terram. id est; ne occultetur euangelium; nec terrenis commodis innaturatur.

Fedes. Id est; affectiones sunt mentis virtutibus; ne a vice pugnat; ut ita sint parati ad predicandum euangelium vel ad complendum preceptum eius

preparatione euangelij pacis. In

prelustrum et fidem rerum quas non videmus.

omnibus sumentes scutum fidei;

omnes astutias et dyaboli

in quo possitis omnia tela nequis

Que de vicio in vicium incidunt. et spe

eternae salutis gaudentes

scutum fidei. Augustinus. Fides est

scutum sub quo tutam est

injusticia; sicut sub mente

mine omnium virtutum. Quod protendit ante oia arma; quod prius impugnat dyabolus. Unde prima petit campum dubium sub fronte duelli. Pugnatura fides.

Et galeam. Galea est salus eterna. cuius memoria mentem obnubilat ne deficiat.

Et gladii spissus. Augustinus. in psalmo. chix. Verbum dei gladius bis acutus docens de temporalibus et eternis. Illorum consolationem in veteri. istorum perfectio nem in novo testamento promittens. Quod enim temporaliter nobis promissum est ad unam partem gladii.

Quod vero in sepiet non ad aliam partem gladii pertinet. Nam ideo duo testameta dicunt quia vetus terrena primuit. nouum eterna permittit. de hoc gladio dominus ait.

No veni mittere pacem sed gladium.

Iste gladius vere acutus est. quia eum quem

ferit a mundo dividit.

In spissu. Orat. quod

munda conscientia et integra fide orat.

In caro

ne orat. qui polluta mente iterum peccatur. non casu sed de proposito.

In apertione. Id est; ut aperte possum reserari mysterium eum.

et secreta incarnationis et passionis. Ne pressuram tribulationis ipsa

Ad philippenses

formidine acumez vobis
erit obtundat.

Dar fratribus
Hoc operat eis q̄ est
iuncta dilectionis.

Philippenses
fūt ēc. Qui accepto
verbo predicatoris ab
apostolo firmati fide
fuerūt. nec pseundo a
postolos receperūt. vñ
cos laudat aplis. Hi
paulo per epaphrodi
m̄ aliquā substantiaz
romā miserāt. qnē cū
bac remittit epistola i
qua cū pñs non pōt
mūit eos p̄tra duplex
bellum tribulatop. et
pseudo p̄dicator. vt
oia pro christo sustine
ant aduersa cuz bñili
tate sicut christi fecit. et
legalia a pseundo nun
q̄ recipient. his nec se
aplum noiat. q̄ nūq̄
de eo minus vel cōtra
eum senserant.

C. I.
Paulus. Mo
re solito salutatōnem
p̄mittit. Deinde grās
deo agit p̄ eis. iploās
eis maiora bona vt et
i virtutib crescentes ad
pfectōes perueniant.

Deinde ad patiētūm
tribulatōnum monet
exēplo sui et christi. po
stea vt caneat a versu
tij pseundo aplop tan
de admonitōnē mora
lez itserit. et p̄pē finē
de grā quā sibi romā
p̄ epaphroditū miserāt
gandere se dicit.

Thymotheus.
Hic apponit. q̄ cum
missō erat ad illos. p̄
pter h̄cum quodāmō
cōmēdās ut eadem q̄
scribit. ab eo bene re
piant.

Servi. Servos
dixit. vt et ipsi p̄ domi
no ferant dura chri
sti. vt contra pseundo
scient.

Aug. Sicut duo
sunt frōres. sic dōe ser
vantes. q̄ faciūt duo
genera seruoz. Et ei
timor. q̄ pfecta cha
ritas foras mitit. Et.
et seruans sum. cum eo
foras mitred. Et eti
am timor cas⁹ perma
nes in sc̄lū sc̄lū. cui adiūcta ē alia fuit⁹ non manens in eternū in domo.

Lum episcopis. Episcopos p̄biteros dīc. nō c̄ plures ep̄i i vna c̄
uiteate. neq̄ p̄biteros itermitteret. vt ad dyacones descederet. Et siq̄ p̄
dyacōes maiores. p̄ sc̄lū mores. q̄ mores p̄mittit. ad bñilitatē initat. q̄ et
hos bñilitatē. cōdit aliquē nō c̄ adeo pfectū. q̄ nō indigeat admonitōe.

Dratias ago. Agite q̄ agitis. q̄ talia vñ deum laudo.

Et meram vobis dicat veritatem.
vos in hoc ipsum. Et cognoscatis
que circa nos sunt. Et cōsoletur cor
per pacem manebunt in charitate. que est ex
fide. da vestra. Dar fratribus et chari
tas cum fide a deo patre nostro.
et domino ihesu christo. Gratia cū
omnibus qui diligunt dominum
ad similitudinem sponse que nō admittit cor
ruptionē. In megalitiae fidei. vel i vita eterna
nostrum ihesum christuz in incor
ruptionē AMEN.

Epistola ad ephesios explicit.
Argumentū in epistola ad phi
lippenes incipit.

Philippenses
sunt macedones. Di
accepto verbo verita
tis perfiterunt in fide. nec recepe
runt falsos apostolos. Nos col
landat apostolus. scribens eis a
roma de carcere per epaphroditū.

EArgumentum explicit.
Epistola pauli ad philippenses
incipit.

C. I.
Abul⁹ et thi
timore costi
mothegus serui ibe
su christi omni
baptismate sanctificatis
operante christo et vel
fundatis et in fide christi.
qui deū et hoīes credūt
bus sanctis in chri
sto ibesu. qui sunt philippis.
ad est et q̄ qui eorum bonum pariter optabant
majoribus et minoribus. vel eum istos terribit.
ter et h̄cū p̄missio peccoz.

cuz episcopis et dyaconibus. Ora
tranquillitas mentis et reconciliatio ad deū.
vobis et pax a deo patre nostro et
omnium. cuius nū omnia bona omni
bus accedunt.
deo ibesu christo. Dras ago. deo
privato beneficio. Qui mihi facit quod ro
lo in vobis. q̄ quotiens vesti memori. q̄ quod
vngsum. q̄ cogitis temporibus
meo i omni memoria vestri. semp
habitus

in cunctis orationibus meis. pro
prelaus vel subdatis. q̄ non tristis de cupa
omnibus vobis cum gaudio. de

C

I

Et perfictis deprecans. Gaudio deo habito
Quia vos communicatis michi in fide. et
precationem faciens super cō
operibus euangelii. que est.
catione vestra in euangelio xp̄i
conversionis vestre. et ideo amodo magis stan
dum.

a prima die vscq̄ nunc. confidens
non in vobis.
in domino ihesu hoc ipsum. quia
deus operans.
qui cepit in vobis opus bonum p
cooperans q̄ quod operando incepit. Et vsc
ad finem vite quo deus videbitur
ficiet vscq̄ in diem christi ihesu.
Et aliud non debuit sentire de tam bonis

Sicut est mihi iustum hoc sentire
pro omnibus vobis. eo q̄ habeā
in intimo affectu charitatis. non in iolis labiis
q̄ quia compatiunt mihi
vos in corde et i vinculis meis. et
contra impugnantes i infirmorum in docti
na in defensione et confirmatione euā

Et in futuro sitis socii. sed mōres
gelū. socios gaudiū mei omēs vos
pro omnibus ideo precor. quis capio vos om
nes esse in vsceribus christi. vt a christo diligam
in quasi eius vscera. et inde test.
esse. Testis enim michi est deus:
q̄ quanto affectu.

quomodo cupiam omnes vos in
vsceribus ihesu christi. Et hoc oro
vt charitas vestra magis ac magis

crecerat. Et sciant in quibus diligere debet et
proximum debent. et cum scierint. habeant sen
tum id est. men. oram et animaduersionem in om
nibus rebus. q̄ memoria.

abundet in scientia. et in omni sen
su. vt probetis potiora. vt sitis sin
in vobis. q̄ ad proximum. Et hoc perse
tanter vscq̄. Et hoc finem vite
ceres et lumen offesa. in diem christi
non solum sine malis. sed et pleni fructu. id est.
operibus que sunt fructus iusticie que est habens
anum. Et hoc non viribus vestris.

Repleti fructu iusticie per ihesu.
Et per hoc transiunt in gloriam eternam. vnde
deum laudet. christum in gloriam et laudem. Si
quia dixit se cupere hos fore socios gaudi sui
ideo quid prosecetur. predicatus eius inlinuat. q̄
charis.

Scire autem vos volo fratres.
In exteriorum vndies me circundans abundan
tia passionis. Et rei ioco circa. q̄ nō ad interiora p
tingunt. Et q̄ ad detrimentum. re malu intend
quia que circa me sunt. magis ad
pfectum euangelij peruererunt:

ad prosecutum. Et utilitas vinculum appare
in christo. qui proprius vinculus plus annunciat.
Et vel vincula ipsa quod essent in christo. id est.
q̄ propter euz vincens essem non pro alio crimine
in sanctis suis.

Ita vt vincula mea manifesta sie
h̄bi mōres perueni
rent in christo. in omni pretorio. et

Quasi dicat. Cum ita sitis pfecti. peruerate. et cauete. nō tribulatōes in
stantes hanc vestrā diminuant perfectionem. Et exēplū mei respicite.

Ult vincula mea zc. Hiero. Quia nūq̄ patienter quilibet mala
sustineo. patet non c̄ scelus falsitatis qđ in me insta vindicta percellat. Et
quādam veritatis virtutem quā sustinēdi fortitudo magnificat.

Vel de vinculis meis loq̄bant. vel p̄dicatores indicabāt i oīb p̄torijs.